

Guia docent de l'assignatura "Morfologia II"**2011/2012**

Codi: 102678

Crèdits ECTS: 9

Titulació	Pla	Tipus	Curs	Semestre
2502445 Veterinària	955 Graduat en Veterinària	FB	2	1

Contacte

Nom : Ana Carretero Romay

Email : Ana.Carretero@uab.cat

Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algun grup íntegre en anglès: No

Algun grup íntegre en català: No

Algun grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No hi ha prerequisits oficials, si bé és convenient que l'estudiant hagi superat les assignatures Morfologia I i Estructura i funció del sistema nerviós, que s'imparteixen en el segon semestre del primer curs del Grau. Els continguts de l'assignatura Morfologia II es complementen amb els de l'assignatura Fisiologia, que s'imparteix simultàniament. Així mateix, és important la constància en el treball quotidià i la capacitat d'observació.

Objectius i contextualització

La Morfologia II és una assignatura bàsica del segon curs del Grau que contribueix a aconseguir que l'estudiant conegui l'estructura, l'organització i la funció dels òrgans, aparells i sistemes que conformen l'organisme animal, tant al llarg del desenvolupament de l'individu com en la seva etapa adulta. En concret, la Morfologia II se centra en l'estudi dels aparells i sistemes circulatori, respiratori, digestiu, urinari i genital i de les glàndules endocrines, incloent des del desenvolupament dels diferents òrgans i la seva anatomia en l'adult fins la organografia dels mateixos. Les assignatures Estructura i funció del sistema nerviós, Morfologia I i Fisiologia complementen els continguts relacionats amb l'estructura i funció del conjunt d'aparells i sistemes del cos animal.

Els objectius formatius de l'assignatura són:

- Comprendre el **desenvolupament** del sistema circulatori, l'aparell respiratori, digestiu, urinari, genital i endocrí, els conceptes bàsics dels mecanismes que controlen el seu desenvolupament embrionari així com l'etiologia i el significat de les anomalies del desenvolupament.
- Comprendre l'**estructura microscòpica** dels diferents òrgans que conformen els animals domèstics. Aquests coneixements formaran la base per a la correcta comprensió i interpretació de la fisiologia i la patologia.
- Comprendre la **forma, estructura, disposició** i funció dels òrgans que componen el sistema circulatori, l'aparell respiratori, digestiu, urinari, genital i endocrí en les diferents espècies d'interès veterinari.
- Utilitzar la terminologia embriològica, histològica i anatòmica de forma correcta i adequada.

- Saber utilitzar el coneixement embriològic, anatòmic i histològic com a base per l'estudi d'altres matèries preclíniques i clíniques.

- Accedir i utilitzar de forma autònoma les fonts d'informació embriològica, anatòmica i histològica.

Competències i resultats d'aprenentatge

1999:E02 - Demostrar que es coneix i es comprèn l'estructura i la funció dels animals sans.

1999:E02.01 - Reconèixer i explicar l'origen i l'organització de l'estructura dels animals durant el seu desenvolupament.

1999:E02.02 - Explicar els conceptes bàsics dels mecanismes que controlen els processos embrionaris.

1999:E02.03 - Reconèixer i explicar la forma, estructura, disposició i relacions dels òrgans, aparells i sistemes dels animals d'interès veterinari.

1999:E02.04 - Utilitzar el coneixement anatòmic i embriològic en la resolució de problemes d'índole veterinària.

1999:E02.05 - Utilitzar la terminologia embriològica i anatòmica de forma correcta i adequada.

1999:E02.07 - Relacionar la composició i l'estructura dels teixits amb la seva funció.

1999:E02.08 - Construir els diferents òrgans de l'animal seleccionant i relacionant els teixits bàsics.

1999:E02.09 - Identificar microscòpicament els teixits i els òrgans animals.

1999:E07 - Demostrar que es coneixen i es comprenen les alteracions de l'estructura i la funció de l'organisme animal.

1999:E07.01 - Explicar l'etiologia i el significat de les anomalies del desenvolupament.

1999:E07.02 - Descriure els canvis que presenten els components tissulars dels òrgans i relacionar-los amb la funcionalitat de l'òrgan.

1999:T02 - Treballar amb eficàcia en equips uni o multidisciplinaris i manifestar respecte, valoració i sensibilitat per la feina de la resta.

1999:T02.00 - Treballar amb eficàcia en equips uni o multidisciplinaris i manifestar respecte, valoració i sensibilitat per la feina de la resta.

1999:T04 - Comunicar la informació obtinguda durant l'exercici professional de manera fluïda, oralment i per escrit, amb altres col·legues, autoritats i la societat en general.

1999:T04.00 - Comunicar la informació obtinguda durant l'exercici professional de manera fluïda, oralment i per escrit, amb altres col·legues, autoritats i la societat en general.

1999:T08 - Reconèixer les limitacions personals i saber quan cal demanar assessorament i ajuda professionals.

1999:T08.00 - Reconèixer les limitacions personals i saber quan cal demanar assessorament i ajuda professionals.

1999:T10 - Mantenir actualitzats els coneixements, habilitats i actituds de les competències professionals mitjançant un procés de formació continuada.

1999:T10.00 - Mantenir actualitzats els coneixements, habilitats i actituds de les competències professionals mitjançant un procés de formació continuada.

Continguts

El procés d'aprenentatge dels continguts de l'assignatura té lloc de forma integrada mitjançant l'assistència a les classes teòriques o magistrals i a les sessions pràctiques, així com pel desenvolupament d'activitats d'autoaprenentatge. Els continguts teoricopràctics es concreten a continuació.

Sistema circulatori

- Aspectes generals. Cor: ontogènia. Modificacions al naixement. Anomalies congènites.

- Cor adult. Pericardi. Estructura microscòpica del cor: estructures fibroses i membranoses, miocardi. Morfologia cardíaca. Cavitats, orificis i vàlvules. Relacions del cor al tòrax. Estructura microscòpica
- Vascularització i innervació cardíques. Sistema autònom de conducció.
- Desenvolupament del sistema circulatori intraembrionari. Sistemes arterial i venós: arcs aòrtics, aortes dorsals, venes cardinals, supracardinals i subcardinals. Canvis circulatoris al naixement. Anomalies congènites.
- Òrgans del sistema limfàtic. Nòduls i vasos limfàtics. Limfocentres. Conducció toràcica. Melsa i timus: desenvolupament, morfologia i estructura microscòpica; estudi comparat

Esplacnologia general

- Intestí primitiu. Desenvolupament i parts: Intestins anterior, mig i posterior. Celoma i cavitats derivades. Derivats de la porció cranial de l'intestí anterior: Bosses faríngies
- Fenedures branquials i arcs viscerals. Desenvolupament de la glàndula tiroide. Desenvolupament facial. Cavitats oral i nasal, paladar i coanes. Estructura microscòpica. Anomalies congènites.
- Vascularització del cap. Limfocentres. Innervació motora i sensitiva del cap.

Glàndules endocrines

- Tiroide i paratiroides: morfologia, estructura microscòpica, relacions anatòmiques; vascularització i innervació.
- Glàndules adrenals: desenvolupament, morfologia, estructura microscòpica, relacions anatòmiques; vascularització i innervació. Altres teixits endocrins.

Aparell respiratori

- Generalitats. Desenvolupament de la porció caudal de l'intestí anterior: esbós traqueobronquial.
- Fosses nasals. Òrgan vomeronasal. Sins paranasals. Anatomia comparada. Nasofaringe. Trompa faringotimpànica i bosses guturals. Estructura microscòpica
- Laringe. Cartílags, lligaments i músculs. Cavitat laríngia. Estructura microscòpica Biomecànica de la fonació. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Tràquea. Pulmons. Morfologia i relacions anatòmiques. Estructura microscòpica. Organització estructural: arbre bronquial i porció respiratòria. Segment broncopulmonar. Estudi comparat.
- Vascularització funcional i nutrició dels pulmons. Nòduls i vasos limfàtics. Innervació. Pleura. Mediastí. Topografia de la cavitat toràcica.

Aparell digestiu

- Generalitats. Articulació temporomandibular. Músculs mastegadors. Aspectes funcionals i comparatius.
- Cavitat oral. Llavis. Galties. Genives. Paladar dur. Paladar tou. Estructura microscòpica. Llengua: desenvolupament, morfologia i estructura microscòpica; músculs intrínsecs i extrínsecs de la llengua; vascularització i innervació.
- Dents. Desenvolupament. Morfologia i estructura microscòpica. Classificació. Fórmules dentàries. Anatomia comparada.
- Glàndules salivals. Classificació, morfologia, estructura microscòpica i relacions anatòmiques.

Vascularització i innervació. Anatomia comparada.

- Faringe. Parts, estructura microscòpica, relacions anatòmiques, vascularització i innervació. Tonsil·les i altres formacions limfoides.
- Derivats de la porció caudal de l'intestí anterior. Esòfag: desenvolupament, estructura microscòpica, parts, relacions, vascularització i innervació, anatomia comparada. Cavitat abdominal. Peritoneu: desenvolupament, estructura microscòpica i disposició; omeno major i menor, borsa omental, forat omental.
- Estómac monocavitari. Desenvolupament, morfologia, estructura microscòpica i relacions anatòmiques. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Estómac dels remugants. Desenvolupament, morfologia, estructura microscòpica i relacions anatòmiques. Vascularització i innervació.
- Fetge. Desenvolupament, morfologia, estructura microscòpica, situació i relacions anatòmiques. Vies biliars. Vascularització sanguínia funcional i nutrició. Limfocentres. Innervació. Anatomia comparada.
- Pàncrees. Desenvolupament, morfologia, estructura microscòpica, situació i relacions anatòmiques. Vies pancreàtiques. Vascularització i innervació. Estudi comparat.
- Derivats dels intestins mig i posterior. Anomalies congènites de l'intestí. Intestí prim: duodè, jejú i ili. Morfologia, estructura microscòpica i relacions anatòmiques. Anatomia comparada.
- Intestí gros: cec, còlon i recte. Morfologia, estructura microscòpica i relacions anatòmiques. Anatomia comparada. Canal anal i sacs paranals.
- Vascularització sanguínia, limfocentres i innervació intestinal. Anatomia comparada.

Aparell urogenital

- Consideracions generals. Desenvolupament de l'aparell urinari: pronefros, mesonefros i metanefros, vies urinàries. Malformacions congènites.
- Ronyons. Morfologia, situació i relacions anatòmiques, estructura microscòpica. Pelvis renal. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Urèters. Bufeta de l'orina. Uretra. Morfologia, estructura, situació i relacions anatòmiques. Vascularització i innervació. Diferències entre sexes. Anatomia comparada.
- Desenvolupament de les gònades i conductes genitals. Període indiferenciat i evolució en el mascle i en la femella. Malformacions congènites.
- Desenvolupament dels genitals externs del mascle i de la femella. Mecànica del descens testicular. Malformacions congènites.
- Òrgans genitals del mascle. Testicle, epidídim i embolcalls testiculars. Morfologia i estructura microscòpica. Conducte deferent i cordó espermàtic. Relacions anatòmiques. Vascularització i innervació. Estudi comparat.
- Glàndules accessòries de l'aparell genital masculí: glàndules vesiculars, pròstata i glàndules bulbouretrals. Morfologia, estructura i relacions anatòmiques. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Penis i prepuci. Morfologia i estructura. Músculs del penis i del prepuci. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Òrgans genitals de la femella. Ovaris, trompes uterines, úter, vagina, vestibul vaginal, vulva i clítoris. Glàndules accessòries. Morfologia i estructura microscòpica. Estudi comparat.
- Situació i relacions anatòmiques de l'aparell genital de la femella. Lligaments. Vascularització i innervació. Anatomia comparada.
- Regió perineal. Fàscies i músculs. Vascularització i innervació. Diferències entre

sexes.

- Glàndules mamàries: desenvolupament i anatomia comparada. Descripció de la mamella de la vaca: morfologia i estructura microscòpica. Vascularització i innervació.

Aus

- Anatomia de les aus. Cavitat toràcica i abdominal. Estructura microscòpica

Metodologia

La metodologia utilitzada en el procés d'ensenyament i aprenentatge de l'assignatura es basa en que l'estudiant treballi la informació que se li posa al seu abast per diferents mitjans. La funció del professor és ajudar-lo en aquesta tasca, no només proporcionant la informació o indicant-li on pot obtenir-la, sinó també dirigint i supervisant que el procés d'aprenentatge es desenvolupi de manera eficaç. En sintonia amb aquestes idees, i d'acord amb els objectius de l'assignatura, el desenvolupament del curs es basa en les següents activitats:

Classes magistrals: Per mitjà de les classes magistrals l'estudiant adquireix els coneixements científics propis de la disciplina, que haurà de completar amb els coneixements adquirits en les sessions pràctiques així com amb l'estudi personal i autònom dels temes explicats.

Sessions pràctiques: Les classes pràctiques apropen els models teòrics a la realitat i reforcen, completen i permeten aplicar els coneixements adquirits en les classes magistrals. Al començament del curs, l'estudiant rep un guió de pràctiques on consten els continguts que s'aniran estudiant al llarg de cadascuna de les sessions. En les classes pràctiques, mitjançant el treball en grups reduïts, s'estudien les disseccions, ossos, preparacions d'òrgans aïllats, models, radiografies, preparacions histològiques, etc. De l'observació d'aquests espècimens l'estudiant adquireix un concepte tridimensional de com es disposen les estructures, el que servirà com a base del seu raonament sobre, per exemple, com es relacionen els diferents òrgans en les cavitats corporals, o sobre com es distribueixen els vasos i els nervis. En les sessions pràctiques l'alumne desenvolupa, a més a més, destreses manuals i habilitats com la curiositat i la capacitat d'observació.

Treball d'autoaprenentatge. Els estudiants desenvoluparan i resoldran un cas plantejat pel professor, mitjançant el qual, començaran a utilitzar el coneixement morfològic en la resolució de problemes d'interès veterinari.

El seguiment de l'aprenentatge de l'estudiant té lloc mitjançant diferents proves d'avaluació continuada que es desenvoluparan a les sales de dissecció i microscòpia. Aquestes proves permetran seguir l'aprofitament dels continguts de les sessions pràctiques i també la seva integració amb els continguts adquirits en les classes magistrals. L'estudiant realitzarà, a més a més, dues proves de síntesi al llarg del semestre.

El material docent utilitzat en l'assignatura estarà disponible en les plataformes Campus Virtual i Veterinària Virtual

Activitats formatives

Activitat	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	38	1,52	1999:E02.01 , 1999:E02.02 , 1999:E02.03 , 1999:E02.05 , 1999:E02.08 , 1999:E07.01 , 1999:E07.02 , 1999:E02.09 , 1999:E02.07 , 1999:E02.04
Pràctiques de laboratori	78	3,12	1999:E02.01 , 1999:E02.09 , 1999:T04.00 , 1999:E07.02 , 1999:E02.05 , 1999:E02.03
Tipus:			

Supervisades				
Resolució de problemes i casos	10	0,4	1999:E02.04 , 1999:E07.02 , 1999:T04.00 , 1999:T10.00 , 1999:T08.00 , 1999:T02.00 , 1999:E02.05	
Tipus: Autònomes				
Estudi autònom	96	3,84	1999:E02.01 , 1999:E02.03 , 1999:E02.05 , 1999:E02.08 , 1999:E02.09 , 1999:E02.07 , 1999:E02.04 , 1999:E02.02	

Avaluació

L'avaluació es desenvoluparà al llarg de tot el curs, el que permetrà fer un seguiment del procés d'ensenyament i aprenentatge, incentivar l'esforç continuat al llarg del semestre i verificar si s'assoleixen les competències assignades a l'assignatura en el pla d'estudis

Avaluació de les pràctiques. Es realitzaran 5 controls o proves d'avaluació continuada al llarg del curs; les qualificacions obtingudes en aquestes proves suposaran un 5% de la nota final de l'assignatura. Amb l'objectiu que l'estudiant integri els continguts dels diferents blocs pràctics, a més a més es duran a terme dos exàmens pràctics orals, previs a cada un dels parcials escrits previstos. El primer examen inclourà el sistema circulatori, l'esplacnologia general i l'aparell respiratori. El segon examen comprendrà l'aparell digestiu, l'aparell urinari i l'aparell genital. Tots dos exàmens es desenvoluparan a la Sala de dissecció sobre els espècimens utilitzats durant les sessions pràctiques. Aquests dos exàmens pràctics suposaran un 40% de la nota final de l'assignatura. Es requerirà una nota mínima de 4,5 punts sobre 10 en ambdós exàmens per fer mitjana amb les altres qualificacions i poder superar l'assignatura.

Exàmens escrits. Es duran a terme dos exàmens escrits parcials. Tots dos es realitzaran a continuació dels corresponents exàmens pràctics i comprendran els mateixos aparells i sistemes que aquests, incloent el contingut de les pràctiques de Histologia i d'Anatomia. Els exàmens escrits suposaran un 50% de la nota final de l'assignatura. El percentatge dels exàmens parcials estarà ponderat segons el contingut de l'assignatura examinat. Es requerirà una nota mínima de 4,5 punts sobre 10 en cada un d'aquests exàmens per poder fer mitjana amb les altres qualificacions i superar l'assignatura. Els exàmens escrits permetran avaluar la integració dels coneixements teòrics amb els adquirits en les sessions pràctiques de l'assignatura, la capacitat de relacionar conceptes i d'anàlisi i, en definitiva, mostrar la maduresa final de l'alumne.

Treball d'autoaprenentatge. L'estudiant haurà de lliurar un treball consistent en desenvolupar i resoldre un cas d'autoaprenentatge plantejat pel professor. El valor del treball suposarà un 5% de la nota final de l'assignatura.

Els alumnes que no superin els exàmens pràctics o algun dels dos exàmens escrits parcials tindran ocasió de recuperar-los durant el període d'exàmens de final del semestre. Els controls de pràctiques i en el treball de autoaprenentatge no són recuperables.

L'alumne que s'hagi presentat a un examen parcial i després no faci més exàmens serà considerat com suspès.

Activitats d'avaluació

Activitat	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Controls d'avaluació continuada al llarg del curs en les sales de microscòpia i dissecció	5%	0	0	1999:E02.03 , 1999:E02.05 , 1999:E02.09
Exàmens escrits (primer i segon	50%	2	0,08	1999:E02.01 , 1999:E02.02 , 1999:E02.03 ,

parcial)				1999:E02.05 , 1999:E02.08 , 1999:E07.02 , 1999:E07.01 , 1999:E02.09 , 1999:E02.07 , 1999:E02.04
Exàmens pràctics orals (primer i segon parcial) a la sala de dissecció	40%	1	0,04	1999:E02.03 , 1999:E02.05 , 1999:T04.00
Treball d'autoaprenentatge	5%	0	0	1999:E02.04 , 1999:E02.07 , 1999:T02.00 , 1999:T04.00 , 1999:T10.00 , 1999:T08.00 , 1999:E02.05

Bibliografia

Textos d'Anatomia

- Dyce, Sack y Wensing (1999): Anatomía veterinaria. Ed. McGrawHill Interamericana
- König y Liebich (2004): Anatomía de los animales domésticos. Tomo1:Aparato Locomotor. Ed. Médica Panamericana.
- Schaller (1996): Nomenclatura anatómica veterinaria ilustrada. Ed. Acribia S.A., Zaragoza.

Textos d'Embriologia i Histologia

- Noden, D.M. y A. DeLahunta (1990): Embriología de los animales domésticos. Ed. Acribia, Zaragoza.
- Gilbert, S. F. (2003): Biología del desarrollo. 7ª Edición. Editorial medica Panamericana.
- Banks (1993). Applied Veterinary Histology. 2nd ed. Williams and Wilkins. London.
- Eurell i Frappier (2006). Dellmann's textbook of Veterinary Histology. 6th ed.
- Kierszenbaum A.L. (2007). Histology and Cell Biology. An introduction to Pathology. Mosby Elsevier Ed.
- Kristic (1989): Los tejidos del hombre y de los mamíferos. Ed. Interamericana. Madrid
- Samuelson, D.N. Textbook of Veterinary Histology (2007) Saunders/Elsevier Ed.

Atles d'Anatomia

- Done, Goody, Evans y Stickland (1997). Atlas en color de Anatomía Veterinaria. El perro y el gato. Ed. Harcourt Brace, Madrid.
- Ruberte, Sautet, Navarro, Carretero y Pons (1995): Atlas de Anatomía del perro y del gato. Vol. 1: Cabeza y Cuello. Multimédica, Sant Cugat del Vallès, Barcelona.
- Ruberte, Sautet, Navarro, Carretero y Espelt (1996): Atlas de Anatomía del perro y del gato: Vol. 2: Tórax y Miembro torácico. Multimédica. Sant Cugat del Vallès, Barcelona.
- Ruberte, Sautet, Navarro, Carretero, Manesse y Pérez-Aparicio (1998): Atlas de Anatomía del perro y del gato: Vol. 3: Abdomen, pelvis y Miembro pelviano. Multimédica. Sant Cugat del Vallès, Barcelona.

Atles d'Histologia

- Bacha i Bacha (2000) Color atlas of Veterinary Histology. 2nd. Ed. Lippincott Williams & Williams. London
- Wheater's Functional Histology: A Text and Colour Atlas (Book with CD-ROM) 5ª ed. by Barbara Young (Editor), John W. Heath (Editor) (2006)

Cd's d'Histologia

- Digital Microscopy Lab (DML): Histologia Bàsica i Organografia Microscòpica (Natura-Project)
- Weather's Functional Histology, 4a ed. (B. Young i J.H. Heath)
- Texto Atlas de Histología, 2a ed., (L.P. Gartner i J.L. Hiatt)
- Color Textbook of Histology 3ª ed. (Gartner L.P. y Hiatt J.L. Saunders/Elsevier Ed.
- El microscopi virtual a Histología sobre bases biomoleculares, (Genesser)
- Di Fiore's Atlas of Histology, 10a ed. (V.P. Eroschenko, Lippincott Williams&Wilkins)

Enllaços web d'Anatomía

- Atlas de osteología <http://minnie.uab.es/~veteri/21197/osteo/inicio.html>
- Atlas de anatomía de la cabeza del perro <http://minnie.uab.es/~veteri/21202/webcabeza/inicio.html>
- Web de Vicente Aige http://webs2002.uab.es/vicente_aige/

Enllaços web d'Histología

- <http://www.med.umich.edu/histology/digMicro.html>. Col·lecció de preparacions histològiques digitalitzades.
- <http://zyx.freesevers.com/histo/histo.htm>. Histology World és un web on podeu trobar tot tipus d'informació relacionada amb la Histologia: llibres, revistes, publicacions, col·leccions, laboratoris etc. així com links amb tots els altres webs, jocs, audio..
- <http://www3.usal.es/histologia/>. Web de la Universitat de Salamanca. Col·lecció de preparacions histològiques. Inclou autoavaluació i jocs.